

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.**

Rekopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 30.— Din, za naročnike v
inozemstvu 40.— Din letno.
Posamezna številka po 1.— Din.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana,
razpise služb je plačati po 75 para za
vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg
poštne še 25 Din.

Telefon uredništva
št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat 75 para
za nadaljnja uvrščenja primeren popust.
Oznanila sprejema upravništvo lista.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva
UJU ima s članarino tudi že plačano
naročnino, torej ni treba članstvu na-
ročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne
stvari, je pošiljati samo na naslov:

**Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./1.**

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste-poštne.

Zdravo, tovariši in bratje!

Sokolstvo našega juga, izza Vidovega dne 1919 združeno v eno celoto, praznuje svoje velike dneve. Bratje in sestre širom sveta, ki prisegajo na nesmrtno idejo Tyrševo, odpošljejo v Ljubljano na tisoče svojih zastopnikov in zastopnic, da bo reprezentanca vsega Sokolstva združena na naših tleh pod enim praporom, v eni misli in prisegi: Vse za domovino!

V tej silni množini bo tudi velik in ponosen broj naših stanovskih tovarišev in tovarišic, naših sokolskih bratov in sester iz vseh delov slovanskega sveta. V Ljubljano pridejo učitelji načelniki in prednjaki, učiteljice načelnice in prednjačice, pridejo učitelji in učiteljice Sokoli in Sokolice. S seboj privedejo vrste, cvetove narodove moči in krasote, ki so jih sami vzgojili, izvežbali in pripravili za plemenito tekmo, ki sami delujejo enaki med enakimi za očuvanje in dvig časti in ugleda Sokolstva! Tem nesebičnim, za vsako žrtev pripravljenim borcem lepote, dobrote in resnice velja naš prvi pozdrav!

Učiteljice Sokolice in učitelji Sokoli, ki so že po svoji stanovski organizaciji zvezani v mogočne čete kulturnih delavcev, so s sokolsko idejo še tesneje in iskreneje spojeni v znamenju sokolskega bratstva in sokolske enakosti, stražarji svobode, delavci v službi naroda, ki hočejo njegovo prosveto dvigniti do višine in veljave, imponujoče vsemu kulturnemu svetu! Pozdravljeni, pozdravljeni tisočkrat!

Lepo je življenje! Napor in boj in zmaga! Vse, kar je v narodu najlepšega in najboljšega, velja vzdramiti in vzgojiti, da se pokaže v luči resnice in se uveljavi v vsem javnem udejstvovanju posameznika in celote! Krepost ob kreposti ustvarja kreposten narod, kakor bi slabost poleg slabosti ustvarjala narod slabičev. Tak narod bi bil izročen smrti v plen, kakor je krepostnemu narodu zagotovljen obstanek in napredek. In če služi učitelj obstanku in napredku naroda, če vzgaja in krepi njegove telesne in npravstvene moči, dokazuje, da se zaveda svojih dolžnosti. Tak učitelj ne dela zaradi pri-

znanja, ampak služi svojemu narodu iz lastnega nagiba, iz notranje potrebe, ker je prepričan, da je tako delo njegova dolžnost in pravica: dolžnost, ker je učitelj narodov; pravica, ker si želi takega dela volja narodova!

Iz nižin materializma v višave idealov! Iz blodenj strasti in zmot na jasno luč spoznanja in samozvesti! To hočemo! Osvobodimo vsako individualnost iz spon demagogije in hlapčevanja, zbudimo voljo do pozitivnega dela, klonimo sebičnost skupnim potrebam in koristim! Ubijmo pohlep po mamoni! To moramo! Če bi naravnemale vse naše korake sokolske kreposti, vznášale našo tvornost k ustvarjanju splošnih dobrin in kazale vsa pota v smer vztrajnega dela, tedaj bi bile razmere v naši državi že davno urejene in bi se že poznali bogati plodovi na vsakem polju javnega življenja. In vsak učitelj in vsaka učiteljica, ki služi tem principom socialne pravičnosti in čistega demokratizma, stoji v vrstah Sokolstva, ki ne streže strankam in veram, ampak stoji v službi naroda! In vsi Sokoli, vse Sokolice, ki so pripadniki našega stanu, so lahko ponosni na to, da tudi izven stanovske službe pravilno umevajo svojo nalogo tolikokrat poudarjanih pionirjev prosvete!

Da imajo učitelji Sokoli mnogo nasprotnikov, je znano. Najglasnejši so tisti, ki pravijo, da smo proti veri, ker smo Sokoli. To je laž! Sokolsko načelo govori, da je vera najintimnejši in najsvetejši del našega notranjega življenja, zato spoštujemo vsako versko prepričanje. Proti veri nismo, pač pa smo proti tistim, ki razobešajo verska znamenja tudi in zlasti takrat, kadar buče politične pesmi. V taki službi učitelj ne sme in ne more biti! Zlasli ne sme in ne more biti učitelj tam, kjer izpodkupujejo avtoriteto in temelje države, šole in morale.

Naše mesto je tu in ostane tu, kjer stojimo danes! In ko se razidete iz Ljubljane na vse stani naše zemlje, se lotite z novimi, podvojenimi močmi prosvetnega in vzgojnega dela v Sokolstvu, da končno v eni domovini zavlada ena misel! V to ime naš bratski pozdrav:

Zdravo!

Kulturni program.

Kot organizacija smo popolnoma dovolj močni, da si postavimo svoj lastni kulturni program; neodvisni smo lahko popolnoma od javnosti pri nje izvajanju, ker imamo kot stan krasno pozicijo med narodom; imamo v vsaki vaši svoja kulturna eksponenta, samo treba pozicijo pravilno izrabi in dati ji prave življenske moči, notranje sile ter jasnega smotra, programa, za sistematično delo. Vedeti moramo — kaj hočemo?

Le nad sedanje razmere vzvišen kulturni program nas lahko dvigne nad strankarske razmere in nas dovede do tega, da bomo kot stan lahko objektivno služili kulturnim potrebam in visokim smotrom naroda brez strankarskih primesi.

Naš program mora biti izrazito kulturni program!

Z močnim kulturnim programom in z doslednim, konsekventnim izvajanjem istega bo močen naš stan, le s tem bo obvladala situacijo, bo smotrno šel preko razmer in se bo uveljavil kot samostojna močna socialna skupina v narodu.

Naš kulturni program bi moral biti direktiva kulturnemu stremljenju političkih strank, ne pa, da so kulturni programi političkih strank direktiva našemu kulturnemu stremljenju.

Današnje razmere so v tem pogledu pri nas še mnogo slabše, ker so kulturni programi in kulturna stremjenja stopila pri vseh strankah skoro popolnoma v ozadje in prevladujejo izključno politični in gospodarski momenti; in vendar ni politika ono, od česar imamo pričakovati duševnega in нравstvenega preroda naroda temveč je to kultura in le kulturno prerodenje je podlaga socialnemu prerodenju.

Naše političke stranke imajo danes v splošnem slabe kulturne programe in če jih imajo dobre, jih ne izvajajo in omahujejo pred njimi ob političkih situacijah. Izraziti kulturni program je razvil češki napredni stranki na III. zboru 1912 univ. prof. dr. Dřtina: ta vsebuje sledeče točke in načela:

»Kulturnemu in šolskemu programu pripisuje češka napredna stranka velik pomen in dela na to, da se izvede skozi in skozi.

Cilj kulturnega ojačenja češkega naroda je prerod povsod kjer stanuje in živi češki človek: živeti kulturno, da bi bil v duhu nove dobe fizično močan in zdrav, gospodarsko razvit in kulturno probujen.

Vprašanje narodne naobrazbe nam je jedro političnega delovanja, jedro notranje Havelčkovske politike, ki vidi v mogočnosti нравnosti in svežosti naroda jamstvo za lepšo njegovo bodočnost in politično samostojnost.

Svesti smo si, da so narodi v dobi političnega upadka potom duševnega preporoda, reformne vzgoje in šolstva ojačevali svoj obstoj. Komenský se poteza v dobi največjega upadka češkega naroda za reformo šolstva. Nemčija organizira svoje šole po Napoleonovih zmagah in pripravlja zmago pruskega »kantorja« pri Sedanu. Šolski zalogi Jules Ferryja v Franciji, kulturni napredek in gospodarski razvoj Amerike, politična samostojnost Danske, zmaga Japonske: vse to zavisí od kulturnega preporoda teh narodov in razvoja njihovih šol.

Narodna naobrazba v zvezi z njegovim telesnim zdravjem je predpogoji za vedanja državljanskih pravic in čuta prave odgovornosti. Naobraženi človek ni

lahkoveren, ne pričakuje nadnaravnih pomoči, veruje v delo, zna delati in mu delo prinaša blagoslov.

Novodobni individualizem in socializem se dotičeta ravno v pojmu naobrazženosti. Samo naobražen posameznik se more udeleževati v družbi, z družbo in za družbo. Ta naobrazba pa je organični razmah ljudskega bitja, ni samo nagradjenje znanja ampak preporod celega človeka, ki ga dela zmoežnega, da izpolnjuje dolžnosti svojega poklica in je zaveden član državne celote.

Temelj vzgoje in naobrazbe naroda se nahaja v rodbini. V nji so korenine in predpogoji vse narodne kulture. In ravno mal narod mora obračati največjo pozornost poplenuvanju narodnega življenja in mora mladini zagotoviti tudi izven rodbinskega življenja smiselno nagrado za to izgubo. Zato mora biti skrb za slaboumno in belno mladino ter pomoč slabim in osirotelim na prvem mestu v kulturnem programu naroda, ki je poskusil prvi v Evropi obnoviti pravi humani smisel evangelijskega kristijanstva. **Telesna vzgoja in skrb za zdravje, organizacija šolske higijene in stik mladine s prirodo morajo vzgojiti močno mladno, sposobno za življenske radosti.**

V duhu šolske vzgoje zahtevamo, da bi bil temelj šole položen v poplenuvanje srca in ojačenje volje učeče se mladine. **Nravna vzgoja je pravo jedro vzgoje, samo izurjenje razuma in pamet, nam ne zadostuje.**

Določeno omejujemo tudi svoje stališče do verske vzgoje. V šolo ne spada konfesijski verski pouk, ampak **posvetni učitelj ima skrbeti v laični šoli za versko vzgojo, opirto na psihologijo verskega čuta in zgodovino verskega razvoja narodov.**

V šolski upravi zahtevamo popolno upoštevanje naroda. **Šolstvo stoji v službi lastnega naroda in bodi upravljano le po pristaših lastnega naroda.**

Zahtevamo dalje v šolski upravi strokovno delitev šolstva v tem smislu, da bi bilo administrativno nadzorstvo odločeno od vzgojnega nadzorstva in poverjeno učitelstvu in kulturnim činiteljem v narodu. **Najvišji narodni šolski svet mora biti posebna inštanca naroda pri vzgoji in poučevanju narodne kulture.**

Jamstvo za moderno češko šolo je smiselna naobrazba učitelstva. Učitelji ljudskih in meščanskih šol naj bi imeli vsesplošno naobrazbo s srednje šole, strokovno pa naj bi dobili na visoki šoli, na učiteljskih akademijah, ustanovljenih na univerzah ali pa samostojno v večjih mestih.

To je program, ki ga je dr. Dřtina izvajal v dovršenih in znanstveno najbolj utemeljenih nazorih.

Vprašam vas: ali nimamo mi — kot stan — ključ do rešitve tega kulturnega programa popolnoma v svojih rokah? Če mi, kot stan, sistematično organizujemo delo v smislu navedenega kulturnega programa, če sistematično organizujemo naše narodno — prosvetno delo, potem ne bomo rabili »jerobstva« političkih strank za postavljanje in izvajanje svojega kulturnega programa in dela. Naša smer mora biti močno zasnovana in samostojno kulturno delo brez primesi političkih strasti: naša smer mora biti tako dosledno kulturno delovanje, da bodo morale političke razmere kloniti pred čistostjo našega kulturnega evangelija; naša smer mora biti le nad vsako pristranostjo

jo vzvišen močen in dalekoviden kulturni program ki koraka preko momentanih neuspehov in preko razmer, po jasno začrtan poti, do jasnega etično in socialno visokostojnega smotra. Dvigniti sebe — dvigniti narod!

In ta pot ni pot dneva, tudi ni pot meseca in ne leta, ampak je le dosledna in neomajana pot desetletja, ki ga rabi dober kulturni program za svoje uveljavljanje in za notranji preporod mas.

Predpogoji temu je pa jasn visokostojen kulturni program in osamosvojitve stanovskih energij v skupno, jasno začrtano, vzvišeno kulturno smer.

Pogoji so nam dani!

—k.

Iz Jugoslavije.

— **Umrli je** v Ljubljani v Leonišču tov. Hrovat Kasper, učitelj v Šošanju. Pogreb je bil v petek 4. t. m. v Ljubljani.

— **Limbuš pri Mariboru.** Dne 29. julija smo imeli tukaj slovesen sklep šolskega leta in smo pri ti priložnosti na dostojen način vzeli slovo od tovariša Antona Godca, ki je po 36-letnem vestnem službovanju na tukajšnji šoli stopil v pokoj. Slavnosti so se udeležili župani vsolanih občin, člani krajnega šolskega sveta ter mnogo staršev in drugega občinstva.

Najprej je voditelj šole orisal nemorno delovanje poslavljajočega se tovariša. Bil je marljiv razrednik, zbral je šoli krasno zbirko prirodnin, žel lepe uspehe kot ornitolog ter je že 21 let knjižničar Bralnega društva, 18 let vodja Posojilnice, 13 let predsednik Ciril-Metod. podružnice, 10 let blagajnik občine, a v poslednjem času si je naprtil tajništvo in blagajništvo Zadrčne elektrarne. V imenu šole ga je zahvalil za njegovo uspešno delovanje in mu želel, da bi imel po dolgoletnem trudu tudi dolgotrajen in prijeten počitek. V imenu uencev se je poslovila od njega neka učenka in mu poklonila krasen šopek, učenci so zapeli državno himno. Po slovesu so učenci vseh stopenj deklamovali in prepevali narodne in umetne pesmi in izbrano igrali mladinsko igro »Šivilja Klara«. Prireditve je ljudem zelo ugajala in splošno se je izražala želja, da bi mladina v nedeljo, dne 30. julija še enkrat nastopila. Žal tega ni bilo mogoče storiti, ker za nedeljo popoldne ni bil lokal na razpolago. Po končanem sporedu smo pogostili vse učence s hrenovskami, zemljami, limonado in finim pecivom, ki so ga darovale premožnejše posestnice. Opozarjamo tovarišice in tovariše, ki iz raznih vzrokov ne morejo prirediti šolskih veselja z izbranim sporedom, da ljudem, posebno staršem zelo ugajajo deklamacije in petje malčkov. Pri nas so pri poslednjih prireditvah vzbudili ravno učenci 1. šolskega leta največ pristrčnega veselja.

— **Promocija.** Dne 25. julija je bil v slavnostni dvorani dunajskega vseučilišča promoviran za doktorja vsega zdravilstva g. Vinko Zalokar, brat gđc. Julke Zalokarjeve, učiteljice iz Kokre.

— **Prošnja.** Izredno marljiva, nadarjena in vestna, a ubožna deklica, ki je s prav odličnim uspehom dovršila trgovski tečaj, posebno pa še napravila izpit iz matematike in knjigovodstva, išče primerne službe v kaki pisarni, podjetju itd. Obračam se tem potom do tovarišev

z vljudno prošnjo, da me tu pa tam priporočijo. Pojasnila daje — šolsko vodstvo v Litiji.

— **Vrh razglednika.** Ilustrovani, polj. znanst. mesečnik. Četrta številka te revije se sedaj ni izšla, ker rabi list veliko iz inozemstva, kako je pa danes ondi (posebno v Avstriji in Nemčiji) vemo vsi. Zato prosimo vrle Razglednikarje, naj potrpe, list jih ne pusti na cedilu. Naročniki in plačniki so točno vpisani in ne bo nobene škode. — Priporočamo se za naročnino po priloženi položnici. — **Uprava Vrh razglednika.**

— **Petletnica mature.** Na veselo svidenje dne 4. sept. t. l. ob 2. pop. pri Čadu pod Rožnikom se vabijo maturantinke ljubljanskega učiteljskega iz leta 1917. Pridite vse — saj ste tako obljubili. — Frida Chvalatova, Prule 6, Mar. Sekulova, Pod trančo 2.

— **Iz Šmarja pri Jelšah.** Kako ljubi ljudstvo svoje dobro učiteljstvo, dokazuje presenetljiv slučaj v Šmarju pri Jelšah. Na ondodni šoli je službovala agilna in vrla tovarišica Ivanka Zupančičeva, ki je imenovana za voditeljico na dekliško šolo v Celju. Za njeno odhodnico je priredila hiša g. Ivana Habjana poslovilen večer, na koga je bilo povabljeno vse ondodno učiteljstvo. V priprostitih, pa do solz ganljivih besedah je povdarjal g. Habjan ljubezen in hvalečnost do učiteljstva ter je zlasti slavil delo in trud gospodične Zupančičeve. Srečna šola in mladina, ki dobi tako vrlo voditeljico! Vse priznanje isto tako gospej Habijanovi, ki se ni strašila truda ne stroškov, da dostojno počasti učiteljstvo svojih otrok. V iskrenih besedah je g. nadučitelj povdarjal zlasti marljivost in vestnost gđc. voditeljice, ki naj bo vzor mlademu učiteljstvu. — Bil je lep večer!

— **Kako se s šolskim premoženjem gospodari,** nam kaže slučaj iz Hotedrišice. Silno zanemarjena šola ima svoj gozd, ki bi v današnjih časih vrgel dokaj lepih novcev za popravilo zanemarjenega poslopja. Toda predsednik kraj. šol. sveta, ki je že za časa vojne vtaknil za šolski vrt nabrani denar v vojno posojilo, se je tudi sedaj izkazal, da ne zna gospodariti z v njegovo varstvo izročnim tujim premoženjem. Šolski gozd je dal pred enim mesecem izsekati — brez seje — brez dovoljenja pristojnih oblasti — za nove cerkvene zvozne. Kakor pravijo izvedenci, znaša vrednost posekanega lesa okroglo 100 tisoč kron. Pozivljamo šolsko oblast, da slučaj — dokler je les še na mestu — nemudoma preišče, predsednika kraj. šol. sveta pa odstavi.

— **Desetletnica mature 1912 na mošk. učit. v Mariboru.** Definitivni sklep: V pondeljek 4. sept. ob pol 20. je sestanek z našimi bivš. g. profesorji v posebni sobi restavracije »Stara pivarna« v Jurčičevi ulici. Kdor bo že popoldne v Mariboru, naj pride do 16. na vrt istotam. Spored za drugi dan določimo sporazumno. Pridite sigurno vsi! Na veselo svidenje! — ša.

— **Smrtna kosa.** Dne 1. avgusta t. l. je preteklo 56 let, odkar je zapustilo 14 mladih in idealov polnih učiteljev idrijsko pripravnico, ki je bila s tem dnevom zavedno zatvorjena, ter šlo uživati takratno učiteljsko mizerijo križem domovine. Kmalu so pa jeli leči drug za drugim v grob tako, da je danes med živimi le še sam pisec teh vrstic, kajti za drugimi se

LISTEK.

1914 — 1918.

Vitimir Fedor Jelenc: Spomini jugoslovanskega dobrovoljca.

Vitomira Fedora Jelenca ni več. Te svoje spomine je še dal v tisk, ni jih pa dočakal, ker ga je pred izdajanjem povabila k sebi smrt, ki se mu je približevala že na srbskih bojiščih. Njega ni več — vendar pa živi še dalje v teh »Spominih« in bo živel še dolgo, dolgo, večno, da, ker ti spomini niso le njegovi, marveč so tudi spomini vseh jugoslovanskih dobrovoljcev, vsega jugoslovanskega naroda.

Na prvih straneh čitamo kakor visoko pesem posvetilo. Knjiga je posvečena srbskemu narodu in njegovim velikim sinovom, pa tudi jugoslovanskim dobrovoljcem.

Spomine same je napisal pisatelj v osemnajstih slikah.

V prvih sedmih samostojnih slikah, ki niso v neposredni zvezi med seboj, nas vodi pisatelj po srbskih bojiščih od Beograda, »ko je raz kupolo kraljevskega konaka v Beogradu padla v blato rumeno-črna zastava, ki so jo poteptale izmučene noge srbske vojske, ki je hitela,

da očisti zadnjo ped zemlje« — v Albanske gore, kjer je po kratkem zmagovitem pohodu srbska vojska zavzela Albanijo in pokorila Albance, ki so nahujskani po avstrijskih agentih hoteli izkoristiti zaplenjenost Srbije na severni fronti, — od tod v Skopje, ker »Sinoč nas napadoše na celem frontu Bugari bez objave rata«, — Ali »Skopje je padlo! premalo nas je bilo, v enem napadu bi zagnali Bugare iz Skoplja, ali pomoči ni bilo nikjer.« —

In potem Kosovo polje!

»Da, Kosovo polje se je širilo pred nami, ono staro slavno Kosovo polje, ki smo sanjali o njem, ki smo pričakovali, da iz njega vstanejo v odločilnem trenutku vojske carja Lazarja, ki smo iz njega pričakovali Kosovske devojke. In sedaj smo bili tu, da branimo s svojimi zadnjimi močmi Kosovo polje, da ga ne skruni noga novega Vuka! Kakor zatopljeni v sveto pobožnost, smo gledali v nedogledno ravnino, tam v daljavi se je blestelo tube gračance in kakor srebrni trak se je vila reka Sitnica.

— »Ali pomoči ni bilo od nikoder, vedno ožje in ožje se je okoli nas oklepala obroč, vedno žalostnejše vesti so prihajale — — —

— »In v onih dneh poslal nam je stari kralj svoj blagoslov — — —

— »In še isto noč smo dobili povelje, da moramo takoj po polnoči izprazniti položaj in odstopiti — — —

— »Močje in zanišljeno se je pomikala naša kolona po raztrzi cesti, popolna tišina je vladala naokoli, čuli so se le enakomerni koraki — — —

Ponoči so se ustavili sredi velike poljane, zakurili ogenj! Zaspali pa ni mogel nikdo.

»Gospodje, ali dovolite, da se tudi pri vašem ognju malo ogrejem?«

— Te besede je izpregovoril nekdo za našim hrbtom, ali nikdo iz naše družbe se ni niti obrnil, da bi pogledal, kdo hoče v našo družbo, samo kapetan Bora je nevoljen zagodrnjal v svojo brado:

»Saj vidite, da nas je že tako preveč!«

»No, mogoče se pa vendarle najde zame kak prostorček,« je dobrovoljno odgovoril neznanec.

Kapetan Bora je tedaj vendarle dvignil glavo, da vidi človeka, ki hoče na vsak način v našo družbo, ali kakor da bi ga nekdo potegnil za ušesa, je skočil, zavzel stav mirno in s preplašenim glasom ječal:

»Veličanstvo, oprostite — — —

Na te besede smo skočili tudi mi in videli, da stoji pred nami stari kralj Peter.

— »Sedite, sedite otroci!«

— Sedel je med nas, ogrel si na ognju roke in nadaljeval:

»Otroci moji, le nikar tako zamišljene, vse bo še dobro! Mnogo žrtev zahteva življenje, ali nikdar ne obupajte! Zopet se vrnemo v svojo domovino, vsi doživimo to! Poglejte, tudi jaz, vaš stari kralj grem z vami, pa bilo na kraj sveta, ker vem, da se zopet vrnem z vami!«

— In pisatelj nas vodi dalje v albanske gore, na Golgoto — do Ljungkule in od tam čez Vasiah v Debar.

— »Na vsak korak smo videli strašnejše in groznejše prizore. Tam so ležali zmurnjeni in razhojeni vojaki, tam žene, otroci... tam sem videl par trupel slečenih do gola ne vem ali so zmurnili, ali so jih pobili Arnavti in potem opletili — — — tam so kričale zblaznele žene, jokali otroci... vetrovi so pa divjali, sneg je zapadel — — — a iz daljave so zavijali volkovi — — —

— »Ali tudi On, On kralj, izvoljenec in maziljenec svojega naroda je bil med nami. — Pogledal nas je, ki smo stali okoli njega — — — njegove oči so se nasmele, njegove ustne so pregovorile:

»Nikar se ne bojte — — — ne obupajte! — — — Težko in hudo nam je danes, toda jaz, starih sem prepričan, da se vrnem v svoj stari, lepi Beograd — — — in vi, mladi, krepki in močni.

je preselil v večnost 2. t. m. še predzadnji tovariš Gašper Hrovat. Pokojnik je bil rojen v Kropi 5. januarja 1849. služboval pa je v Polomu na Kočevskem, v Cerknici, na Bledu, v Krašnji, pri Sv. Duhu nad Lučanami in od leta 1876 do stalne upokojitve v Šoštanju. Ko je nastopil podučiteljsko mesto na Bledu, so mu odkazali tudi službo cerkvenika, ki je pa kot zaveden in ponosen učitelj ni hotel sprejeti rekoč, da on ni študiral in delal skušnje za mežnarja temveč za učitelja. S tem so mu bili na dohodki tako skrčeni, da mu je ostalo komaj za tobak. Od svežega gorjenskega zraka pa ni mogel živeti, zato je poučeval pri imoviti gospodi petje in glasovir ter si s tem zasigural eksistenco. Na prigovarjanje svojega šefa nadučitelja Trojarja je prevzel pozneje službo organista. Tu je bil mož na svojem mestu, ker mu je hotel župnik nekaj vmes »fusati«, sta se sprla in Hrovat je bil premeščen iz rajskega Bleda v Črni graben — Krašnjo. — Tu je ostal dve leti. Ko so pa nastali na Kranjskem oni »lepi časi«, ko niso dobili nekateri učitelji po več mesecev nikake plače, se je preselil z drugimi tovariši v zeleno Štajersko, kjer je bilo šolstvo lepo urejeno. Vsled izvanrednih zaslug za občino in šolo so ga izvolili tržani v Šoštanju častnim zborovodjem. Nekaj let je bil tudi zastopnik učiteljstva v okrajnem šolskem svetu.

Četudi je bil v Ljubljani malo znan, se je vendar zbralo k pogrebu precej občinstva. Zastopani so bili: UJU poverjenstvo Ljubljana, I. in II. mestna šola in društvo upokojenega učiteljstva. Z žalostinkama »Vigred se povrne« in »Blagor mu« smo se poslovili za vedno od blagega tovariša in izbornega pevca. —k.

Statistika šolstva v Jugoslovaji. Na zagrebškem vseučilišču je bilo 3333 dijakov in 150 profesorjev. Beograjska univerza je imela 7250 slušateljev in 150 profesorjev, ljubljanska pa 1162 dijakov in 80 profesorjev. Filozofska fakulteta v Skoplju je štela 50 dijakov in 10 predavateljev, pravna fakulteta v Subotici pa 30 predavateljev in 200 dijakov. Vseh visokošolcev je bilo letos torej 11.995, profesorjev pa 420. Osnovne (ljudske) šole, ki jih je bilo 5974, so imele 12.408 učiteljev in 800.878 učencev. Gimnazij je bilo 134 z 2656 učitelji in 50.482 dijaki. Učiteljšč je bilo 32 s 433 učitelji in 5603 učenci. Realnih gimnazij je bilo 5 s 138 učitelji in 3154 dijaki. Navtične (mornariške) šole so bile tri s 36 učitelji in 458 učenci. Na 62 meščanskih šolah je poučevalo 365 učiteljev 4892 učencev. Dekliških šol je bilo 22 z 272 učnimi močmi in 3910 učenkami. Poleg tega je v Zagrebu še visoka živinozdravniška šola z 10 profesorji in 200 slušatelji. Dalje obstoji v Zagrebu še tehnika, ki šteje 30 profesorjev in 400 dijakov. Število visokošolskega dijaštva se zviša tako na 12.595 dijakov in 460 profesorjev.

Skolska razstava. — Vse tovariše in tovarišice, ki se mudijo v zletnih dneh v Ljubljani, opozarjamo, naj nikakor ne zamudé izredne prilike, ogle dati si prezanimivo in zelo poučno skolsko razstavo na srednji tehnični (obrtni) šoli.

Kdor učitelj — ta Sokol!

Neodrešena domovina.

—r Italijani v naši državi. Splitski »Život« poroča s Hvara, da je prišel v Starigrad kot učitelj na tamkajšnjo

italijansko šolo neki Scalice Umberto iz Kalabrije. Ker se je za italijansko šolo prijavilo samo troje otrok, se je preselil imenovani učitelj na italijansko šolo v Hvaru. Ko je učitelj potreboval npravnstveno izpričevalo od naših oblasti mu je hvarska občina izdala spričevalo v italijanskem jeziku ter pohvalila njegovo moralno obnašanje. In ta učitelj, ki je na poziv občine, naj razobesi na dan kraljeve poroke zastavo, odgovoril »non vogliamo«, je bil na podlagi spričevala naše oblasti oproščen vojaške službe v italijanski vojski, da more še naprej voditi italijansko propagando! Tako se godi pri nas Italijanom, naši ljudje pod Italijo pa trpijo kot italijanski državljani vse mogoče krivice.

Vestnik učit. ženskih roč. del. in gospodinjstva.

Gospodinjstvo in ženska ročna dela.

Nekaj desetletij je, odkar se skuša družiti s poukom ž. r. d. nauk o gospodinjstvu. Ta uk je potreben, je eminentne socialne važnosti. Čimbolj je narod izobražen, tem večja je naloga gospodinjstva njegovih družin, tem intenzivnejši je klic po izobrazbi v tej stroki.

V glavnih potezih je gospodinjstvo veda, urediti izdatke po prejemkih, oskrbovati imetje in življensko udobnost cele družine, vzdrževati v hiši red, ki jamči finančialne, pa tudi moralne uspehe.

Po raznih državah se je mnogo debatiralo in večina debat je dovela do spoznanja, da je praktični nauk o gospodinjstvu le malo lahko družji z osnovno šolo.

Vsi učni predmeti osnovne šole so v enaki meri poklicani položiti temelj tej vedi.

Ž. r. d. tvorijo, kakor računstvo, prirodoznanstvo, kemija itd. ter odlomek iz gospodinjstva, potrebnega znanja.

V vsakem gospodinjstvu ne zavzemajo razna ročna dela, katera smo letos nekoliko pretresavali, enakega stališča. So gospodinje, ki bi se rade ukvarjale z omenjenim ročnim delom, a to bi pomenilo zanje izgubo časa, ki ga lahko bolj dobičkanosno uporabijo. Plačilo za r. d. katero poverijo delavki, ne obremeni občutno njih budgeta. Imamo zopet druga gospodinjstva, kjer pomeni r. d. zlat vir prihrankov. Enako je s kuhanjem. Naša kmetica se smeje, ako se govori o tem, da bi se morala iti dekleta učiti kuhanja in pravi: skuhati prav dobre reči ni umetnost; umetnost je pripraviti k hiši vse, kar je potrebno za dobro kuho. So tudi taka gospodinjstva, kjer pomeni kuhanje glavno in najvažnejše opravilo gospodinje. Še mnogo je ročnih opravkov, ki spadajo v delokrog gospodinje. V izvrševanju navadnih gospodinskih opravkov se vadi vsaka deklica na svojem domu. Vsem našim dekletom ni in ne bo v dohodnem času mogoče obiskovati gospodinske šole ali tečaja. Če priznamo, da je v takih oddaljenih krajih potrebno učenje gospodinjstva na osnovni šoli, morali bi se sestaviti učni načrti za ta pouk. Učni načrt bo zabrinil, da važnost premeta ne bo trpela po prerazličnem nazarju. Učni načrt gospodinskih šol seveda ni za osnovno šolo.

Pri sestavi učnega načrta nam je preudariti: Katera poglavja naj se učijo? Kateri gospodinski opravki so primerni starosti, razumnosti, telesni moči učenk?

Za učenje katerih gospodinskih opravkov ima šola primerne prostore, učila, material, zemljišče? Ali naj uči šola samo teoretično, kako se pere, lika, snaži obleka, stanovanje, uredi kuhinja, kako se obdeluje vrt, hrani in racionalno izkorišča poljske in sadne pridelke? Za poglavja o mlekarstvu, mesu in masti, kuhi, zdravju, domači lekarni, dolžnosti in pravicah gospodinje in služabnikov itd., kje naj vzame osnovna šola čas? Če učimo na osnovni šoli gospodinjstvo, se to gotovo ne more goditi na račun ž. r. d. Gospodinska veda bodi predmet zase!

Tako, kakor se je dosedaj zamislil ta predmet, bi zaviral napredek r. d. in bi ne dosegel uspehov. To besedo sem še morala izreči v prid ročnega dela, pa storke naše šole.

Mož, ki je slovel kot pedagog ter vplival na razvoj šolstva pri okrajnih in deželnih oblastih, je izrekel nekoč pri okrajni konferenci sodbo r. d. trdeč, da je to le zabava, da služi le v kratek čas ljudem, ki nimajo važnejšega dela. To kaže, da ne poznajo povsod bistva in pomena r. d. niti šolniki, ki jim je dvig šole najsvetejši ideal. Posamezniki hočejo napraviti iz r. d. direktnega pospešitelja obrti. Tudi to naziranje je napačno. V ta namen imamo danes obrtne šole.

Kindermannove šole so služile bolj obrti in industrijalizaciji nego vzgoji mladine. Okrog leta 1860., ko je r. d. najbolj cvetelo, se je kristalizoval iz takratnih industrijskih šol ter iz umetnosti, živeče v narodih, nauk (disciplina), ki je eden izmed stebrov pri vzgoji mladine, kateri poda ročnost in spretnost, potrebno kulturnemu človeku, pa tudi umevanje važnosti, raznoterosti, lepote koristi in blagoslova človeškega dela sploh.

To je napredek, to je višek pome ročnega dela. Tej disciplini je izročil šolski zakon osnovno šolo.

Ne zabavi, ne obrti direktno, ampak pedagogiki služi naše r. d. Ker se premalo umeva naloga r. d. na osnovni šoli, potiska se to disciplino v ozadje, smatra se še vedno kot neko rokodelstvo, povdarja se vedno njen praktičen, nikdar njen vzgojni moment. S tem pa izgublja v razmerah, ki so sedaj nastale zraven vzgojnega tudi praktičen pomen.

Tega smo mnogo krive učiteljice ž. r. d. same. S skupnim, smotrenim delom nam bo edinole mogoče dvigniti ugled r. d., ki se res omalovažuje. Že to, da je treba učiteljici r. d. manj študija, manj izobrazbe nego učiteljstvu drugih predmetov, jemlje r. d. ugled. Učiteljice se čutijo manj važne, kako bodo znale v takih razmerah izvršiti velik pomen r. d. za vzgojo in za narodni blagor sploh?

V prejšnji državi je bilo učiteljstvo ž. r. d. stan brez eksistenčne možnosti, čeravno so bile učiteljice razmeroma za svoje delo ravno toliko plačane, kakor literarno učiteljstvo z dovršeno pedagoško omiko. A učile so navadno po 5 do 10 ur na teden in od tega dela niso mogle živeti. Zato je bilo le malo učiteljic, ki bi se posvetile svojemu delu iz zanimanja do šolstva ali ljubezni do poklica. Posledice teh razmer so izzvale pravičen klic po reformi pouka ž. r. d.

Pri tem bi nastalo gotovo vprašanje: ali ni lažje nastaviti vedno naraščajoče število ženskih učnih moči tako, da brez obremenitve poučuje tudi ž. r. d., nego ugodno rešiti združeno vprašanje o eksistenci in izobrazbi učiteljic za ž. r. d. Pri reformiranju to vprašanje ne sme izključiti nobene sledečih točk:

in na zadnje višine, ki se dvigajo nad Savo. — In kot nekda, ko so zagledali Ksenofontovi hopliti morje, tako se je tudi sedaj naenkrat razlegel samo en glas:

»Sava! Sava!«

In v Beogradu so pričakovali, da bodo nadaljevali pot naprej preko Save.

»Na Savi smo čakali, a preko nismo mogli, ker nismo vedeli, kako nas sprejmo tam, kajti Zagreb in Ljubljana se še nista odločila, ali smemo tja — — —

Sovražnik se je pa smejal — — — in izgubili smo toliko tega, kar je bilo, kar je in kar mora biti naše!«

— Poleg dogodkov pa se spominja pisatelj tudi posameznih junakov, ki se je z njimi boril in trpel, ali so vodili boje, ali so sicer zanimivi.

V sliki »Na mrtvi straži« je napisal pisatelj z globokim umevanjem in sočustvovanjem »težko in žalostno zgodovino življenja, macedonskega komitaša, njegovega vojaka. V sliki »Pop Penčo« postavi večni spomenik bolgarskemu popu Penču, ki je »v dnevih obupa, ker je zaman pričakoval svoja lepa unaška sinova, ki sta padla v balkanski bratovmorni vojni na Bregalnici, prtljegal pred sveto ikono grozno prisego, prisego maščevanja. — Z nikomur ni več govoril, živel je sam, sebi, svojemu maščeva-

1. Ročno delo je pred vsem vzgojna moč, kakor drugi učni predmeti osnovne šole, zato,

2. ne sme izobrazba učiteljstva r. d. zaostajati za izobrazbo učiteljstva drugih učnih predmetov.

3. R. d. ne sme še nadalje ostati brez strokovnega nadzorstva.

4. V povzdigo r. d. v narodnem duhu nam treba glasila.

R. S.

Kdor Jugoslovan — ta Sokol!

Trgovsko-obrtno in kmetijsko šolstvo.

—t Društvo učiteljev slovenskih obrtno-nadaljevalnih šol javlja z ozirom na dano inicijativo v »Uč. Tov.« z dne 4. t. m., da bi se na željo več tovarišev mesto 13., vršilo napovedano zborovanje dne 14. t. m. ob pol 11. dop. na »Tehn. sred. šoli«. Temu pozivu se sigurno odzovejo vsi tisti, ki jim je blagor in interes tega šolstva res na srcu. Na svidenje ob čim polnoštevilnejši udeležbi!

Naše narodno prosvetno delo.

Šolski odri in pevski zbori.

—do Kostivnica pri Rogaški Slatini. V nedeljo dne 23. 7. 1922 je bila tukaj šolska prireditve s sledečim vzporedom: 1. Pozdravni govor. 2. Darežljivi otroci (enodej.). 3. Molitev (dekamac.). 4. Na tujih tleh (otroški zbor). 5. Kaznovani šaljivec (enodej.). 6. Dober večer (moški zbor). Otroci so se izvanredno dobro uživali v svoje vloge; izmed vseh pa se je odlikoval učenec III. razr. Levec Janez. Petje otroških grl je bilo izvajano z občutkom in tako precizno, da zasluži vse priznanje. Vse točke so se izvajale pod vodstvom g. nadučitelja Otona Kovačiča, tako tudi zaključna z domačim moškim zborom, ki nas je s svojo milobo in lepoto presenetil. Moralni uspeh takratne prireditve je bil napričakovano dober. Nabralo se je tudi 450 K prostovoljne prispevka, ki se bo porabil za ubogo šolsko deco. Mnogobrojno občinstvo je bilo s prireditvijo docela zadovoljno in slišala se je v splošnem želja po skorajšni slični šol. prireditvi.

Književnost in umetnost.

—k Delo dijaštva za narod. Nikola Radojčić, profesor univerze v Ljubljani. Predavanje v Udruženju jugoslov. akad. omladine iz anektiranega ozemlja. — Bolj nego za dijaštvo, se nam zdi da je predavanje in brošurica pomembna za učiteljstvo in je zelo dobra direktiva učiteljstvu za narodno-prosvetno delo. Njegova kritika neuspeha narodno-prosvetnega dela zadene v marsičem tudi naše tozadevno delovanje in so nam njegovi migljaji lahko v dobro navodilo in premišljevanje, kam kreniti, kako se pripraviti za to delo in katero pot ubrati, da bomo imeli več uspehov v tem oziru. — Delo je globoko zasnovano in ima predavanje povsem znanstveno podlago, zato bomo še ob marsikateri priliki citirali kak del iz njega. Priporočali bi vsakemu učitelju, ki deluje na narodno-prosvetnem polju in ki

vi dočakate dneve, ki smo sanjali o njih — — —

In pisatelj nas vodi dalje k morju in na odprto morje:

»Zapuščali smo domovino, zapuščali deželo svobode, da postane sužnja, a obenem smo bili prepričani vsi, da to ne bo trajalo vedno — — —«

Sledita dve sliki »V izganstvo« in »Otok smrti«. Za njima pa devet slik, ki se v nepretrgani zvezi vrste druga za drugo, kjer preneha prejšnja, tam nadaljuje naslednja. Teh devet slik skupaj tvorijo veličastno sliko: Osvobodjenje Jugoslavije, zmagovit pohod jugoslovanskih junakov na Kosovo polje in preko Save, Drine in Donave, ter sramoten poraz, beg in umik vseh treh oholih in pohlepnihih sovragov, ki so tri leta držali našo sveto srbsko zemljo v svojih tiranjskih krempljih.

Kakor se ti od začetka večkrat orosi oko, ko čitaš o veliki tragediji srbskega naroda, tako ti ob teh slikah zaškrbi oko od veselja, trepeteš od navdušenja in nehoti vzklikaš junakom, ki bijejo in pode sovrage od Soluna z Lerinskega polja na vrh Kajmakčalana, od tam na Grunviški vis, se spuste na ravno bitoljsko polje in osvobodijo Bitolj. Za položaji pa se že dviga Jelak in na njem deskaj enostavni napisom: »Put u otadžbinu«. In na-

dalje slediš junakom, ki so že prešli pri Vrbencih reko Črno, prodirajo proti Vardaru in čez levo obalo Vardarja proti Ovčjem polju, vsi pripravljeni na odločilno bitko. Ali odločilne bitke ne bo, ker bolgarska vojska prosi za primirje, polaga orožje in se vrača domov. Ali kako?

»Grozna, strašna in žalostna je bila slika, ki smo je gledali na poti za Kumanovo. — Vsi travniki, vsa polja in vsa pota so bila polna beguncev, od vseh strani so prihajali, povsod je ležalo razmetano orožje, oropani trenski vozovi, zapuščeni topovi — — —

Mnogo žalostnih slik sem videl v svetovni vojni, videl sem mnogo porazov, videl veliko tragedijo vsega naroda, toda tako žalostne slike, kot smo jo videli sedaj, še ni nikdo pomnil.«

Junaki pa osvobojujejo dalje. Najprej Kumanovo — potem Niš, od vasi do vasi bijejo in gonijo Nemce in Švabe — Avstrijce, Od Niša hite v dolino Srpske Morave in naprej proti severu do Lapova, potem v Račo in Natalnice. —

In bližajo se srcu Šumadije, kraju, kjer je začela prvkrat borba za osvobodjenje, bližajo se Topoli, rojstnemu kraju prvega srbskega vožde Črnega Gjorgija.

In dalje iz Topole proti Arangielovcu na Kosmajске hribe v selu Guberevci

nju; hotel je maščevati smrt svojih sinov in molil Boga, da mu da dočakati ta trenotek. — — —

In ta trenotek je dočakal na Rovovski kosi. Na »Poti osvoboditve« pade vojvoda Vuk, »stari četnik macedonskih planin, stari borec za svobodo, a njegovi dobrovoljci hitijo naprej, da postavijo na vrhu Grunškega visa, na osvobojenih tleh večni spomenik vojvodi Vuku.«

— »Pantelijski Vis«, to najbolj utrjeno točko ob Črni Reki pa je zavzel poročnik Jaka Koželj s svojo znamenito stekleničico in s svojimi dobrovoljci. Ko so mu potem drugi slovenski dobrovoljci čestitali na uspehu, je Jaka z napoleonsko flegmo sprejel čestitke in dostavil: »Samo škoda, da tale Pantelijski Vis ni ljubljanski Golovec ali pa Rožnik.«

Pisatelj je napisal svoje spomine popolnoma priprosto in naravno. Ne skuša pridobiti čitatelja morebiti s sijajnim slogom, tudi ne s posebnim jezikom, kar je napisal, je napisano resnično in le radi tega večkrat tako pretresljivo ali tako veličastno, da globoko dirne vsakega. Poleg resničnosti je vsaka stran napisana z gorečo ljubeznijo do domovine, z visokim spoštovanjem do našega naroda, z živo vero in s trdnim upanjem v veliko bodočnost srne svobodne domovine, ki jo je pokojni pisatelj nosil

hoče delovati na narodno-prosvetnem, kulturnem polju, da prečita to predavanje in se skuša uglobiti v navedene smernice za nadaljno izobraževanje na tem polju, ker le na ta način bomo dobili res temeljitih delavcev na tem polju, bo postalo naše delo res smoteno, sistematično in uspešno. — V prvem oddelku se peča predavatelj v splošnem z dviganjem prosvetnega nivoja mas, peča se s predvzgojno in povojno psihozo mas in kaže mladini veliko nalogo, pred katero stojimo v tem oziru. V drugem oddelku stavi ljubezen do naroda kot predpogoj uspešnemu delu za narod, opisuje značilne pojave neuspehov narodno-prosvetnih delavcev in reakcijo teh neuspehov ter kaže na znanstveni študij, ki naj prepreči te neuspehe; omenja razmerje uspešnega narodno-prosvetnega dela do etnologije, folklorja (narodopisja), antropogeografije, sociografije, etnopsihologije in znanstvena polja, ki naj utrdi uspehe dela med narodom. V tretjem delu se peča s programom narodno-prosvetnega dela, omenja le najvažnejše: negovanje narodnega zdravja, ekonomsko okrepitev naroda, poznanje naše države. V četrtem delu se peča z metodami narodno-prosvetnega dela. V petem delu se peča z moralno obveznostjo dijaštva do narodno-prosvetnega dela. — Kdor se vglubi v delo, bo našel v malem delu zelo mnogo jedra in navodil. —k.

—k— »Alemka«, roman iz peresa priznate jugoslovanske pisateljice Eme Božičević. Delo nosi v sebi naš specifični etnografski karakter. Opisana je ljubezen, toda ne šablonska z običajnimi zapletljivi, marveč ljubezen kot življenje, blaženstvo in zemski raj torej popolnoma originalen roman, koji bi moral čitati vsak Jugoslov in Jugoslovanka kot novi priročnik srečne ljubezni, ki je pretkan s vso nežnostjo in idealom in kjer lepota tekmuje s tendencijo. Roman je harmonija novega ljubavnega in humanega idealizma, kateri se vzbuja v vsej človeški plemeniti duši kot protitež in protilek žalostnih vojnih iskustev.

**V pesti sila,
v srcu odločnost,
v mislih domovina.**

Iz naše stanovske organizacije.

Iz poverjeništvu UJU v Ljubljani.

+ pov Delegati za II. pokrajinsko skupščino UJU poverj. Ljubljana dne 2. in 3. sept. t. l. na Bledu.

XII. Brežiško-sevniško učit. društvo. — Delegata: 23. Knapič Janko — Videm ob Savi; 24. Pečnik Josip — Kapele. — Namestnika: 23. Čopič Venčeslav — Pišce; 24. Gomilškova Ljudmila — Videm ob Savi.

XIII. Celjsko učit. društvo. — Del.: 25. Sivka Anton — Št. Jurij ob j. ž.; 26. Potočnik Ludovik — Štore. — Nam.: 25. Vrečer Rajko; 26. Černejeva Anica — Celje.

XIV. Gornjegrajsko učit. društvo. — Del.: 27. Pulko Valentin — Gorica pri Mozirju; 28. Vajd Fran — Mozirje. — Nam.: 27. Rainer Milko — Ljubno; 28. Piano Anica — Mozirje.

vedno odkrito v svojem srcu, ki daje spominom kljub strogi resnosti nežen in topel izraz.

Morda bo koga motilo pri čitanju, da se nekatere slike začno z opisovanjem istega dogodka, istih bojov ali iste pokrajine. To je gotovo radi tega, ker je bilo nekaj spominov že natisnjenih v podlistkih »Jutra« in »Slov. Naroda«, pa je pisatelj nekatere uvrstil v knjigi med druge, ne da bi jih nekoliko preuredil ali zaokrožil, ako je to res potrebno.

Kdor prebere te »Spomine« do konca, vse opisane boje, dogodke in osebe — junake, v njem se pričeta dvigati in rasti in širiti dve ogromni sliki: Pretresljiva slika velike tragedije našega naroda in veličastna slika osvobodjenja Jugoslavije. Ti dve sliki bi se morali razviti v srcu vsakega izmed nas.

Še na nekaj misli, kdor prečita te »Spomine«: kako velika izguba je zadel naš narod s smrtjo pisatelja Vitomira Feodor Jelenca.

Dal in zapustil nam je svoje »Spomine«, ki so naši spomini. Ali iz teh »Spominov« lahko sklepamo, da bi nam dal, če bi še živel, tudi oni veliki roman našega Osvobodjenja, čigar predhodnik in oznanjevalci so prav ti »Spomini«.

Maribor - Hrastnik.

Skala Anton.

XV. Kamniško učit. društvo. — Del.: 29. Petrovec Tomo — Jarše pri Domžalah; 30. Praprotnik Mirko — Hovmec. — Nam.: 29. Toman Janko — Moravce; 30. Knez Rudolf — Št. Vid pri Lukovici.

XVI. Litijsko učit. društvo. — Del.: 31. Levstik Janko — Zagorje ob Savi; 32. Groharjeva Irma — Toplice pri Zagorju. — Nam.: 31., 32. —?

XVII. Marenberško učit. društvo. — Del.: 33. Womer Ivan — Muta; 34. Vidmarjeva Ivanka — Vuzenica. — Namestniki: 33. Golob Joško — Vuzenica; 34. Černovškova Mara — Muta.

XVIII. Mariborsko učit. društvo. — Del.: 35. Tomažič Ivan — Maribor; 36. Vodenik Tinče — Maribor. — Nam.: 35. Tomažičeva Ana — Maribor; 36. —?

XIX. Šoštanjsko učit. društvo. — Del.: 37. Stopar Vinko — Velenje; 38. Vrečko Martin. — Nam.: 37. Trobejčeva Cilka; 38. Janežičeva Gusta — vsi v Šoštanju. —

Ostala okrajna društva: logaško, belokranjsko, kočevsko, kozjansko, kranjsko, dol. lendavsko, sv. lenartsko, ljublj. okoliško, marib. okoliško, novo-meško, radovljiško, savinjsko in šmarškoroško nujno pozivljamo, da takoj prijavijo delegate in namestnike, ako hočejo imeti zastopstvo v pokrajinski delegaciji.

UJU poverj. Ljubljana.

Gibanje okrajnih društev v Sloveniji.

+ UČITELJSKO DRUŠTVO ZA MARIBORSKI ŠOLSKI OKRAJ je zborovalo dne 20. julija t. l. v Mariboru v mali dvorani Narodnega doma ob 10. uri dopoldan.

Poročilo predsednika. Predsednik otvori zborovanje in preide takoj k volitvi delegatov za pokrajinsko skupščino na Bledu in za glavno skupščino v Sarajevu. Delegatom za pokrajinsko skupščino se prostovoljno javi tov. Simon Vodenik, namestnikom tov. Stani. Delegatom za glavno skupščino je bil izvoljen tov. Fr. Čepe, namestnikom tov. Blažič. — Ker ne more društvo prispevati v ta namen zadostnega zneska, predlagata nadzornik M. Lichtenwallner in tov. Lasbacher, da prispeva v to svrhu vsak društveni član. Predlog se sprejme.

Tov. predsednik predloži v pretres poslovnik in pravilnik za okrajne poročevalce o stanju šolskih vrtov. — Po kratki debati se sprejmeta naslednja predloga: Tov. Lasbacher: V izredno velikih šolskih okrajih naj se izvolita dva okrajna poročevalca. — Tov. nadzornik M. Lichtenwallner: Okrajnim poročevalcem naj se dovoli povračilo potnih stroškov po naredbi za državne uradnike.

Poročilo o seji širjega sosveta po tov. Mar. Godec je bilo zelo zanimivo. Po razmotrivanju posameznih točk stavi naslednji predlog: Učiteljsko društvo se izreka za delitev šolske uprave na mariborsko in ljubljansko oblast, kakor je predvideno po šolskem zakonu, in zahteva, da pride zadeva na pokrajinski skupščini še enkrat v razpravo. — Tov. nadzornik M. Lichtenwallner razširi ta predlog z dodatkom, naj se obenem ustanovi za skupne kulturne interese posebna direkcija, ki bo pridružena ministrstvu prosvete. Predlog se sprejme.

Referat: Organizacija kmetijske nadaljevalnih šol. — Predaval je tov. J. Klemenčič, ki je žel občno priznanje vsled dobrega praktičnega izvajanja. Sprejme se resolucija: Učiteljsko društvo uvideva potrebo kmetijskega pouka na osnovnih šolah. Zato prosi, naj se ustanove kmetijske tečaj za učiteljsko tudi v Mariboru in ne vedno v Ljubljani, z dodatkom, da bi se istotam vršili tudi gospodinjski tečaj. — Predlog tov. nadzornika M. Lichtenwallnerja: Plačevanje in vzdrževanje kmetijske nadaljevalnih šol naj prevzame država, kritje stroškov krajevni činitelji. Sprejeto.

Poročilo o delovanju Ciril - Metodove družbe. Kot gost nas je posetil tov. Skulj, tajnik Ciril - Metodove družbe. Poročal je o delovanju družbe in potrebe njenega obstoja ter je pozval učiteljsko, da družbo vsestransko podpira. Poslušalci so z verno sledili zanimivemu poročilu, za katero se je tov. predsednik predavatelju prav iskreno zahvalil in izjavil željo, da se pridruži učiteljsko delovanju podružnic Ciril - Metod. družbe.

Predlogi. Sprejeti predlogi: 1. Tov. Šijanc: Učiteljsko društvo za mariborski okraj zahteva, da se povišajo času primerno vse temeljne plače, draginjski razredi pa se naj ukinejo. Učiteljsko društvo je za to, da se mariborski oblasti k vsem drugim uradom še priklopi uprava za bivše Štajersko, Prekmurje in Koroško. — Poišče naj se zakonodajalec, ki nalaga šolskim občinam dolžnost, da spravi

učiteljstvu brezplačno kurivo, ki pa nima volje ali moči, da bi svojemu ukazu pomagal do veljave.

2. Tov. Puhar: Društvo predlaga črtanje § 162. službene pragmatike, po katerem izgubi vdova državnega nameščena pokojnino, če stopi v državno službo in sicer tako dolgo, dokler ta služba traja.

3. Tov. Mohorko: Ker se namerava učiteljstvu zopet odtegovati prispevke za potrošaško zadrugo, prosi učiteljsko društvo, da se pri tem izvzame podeželsko učiteljstvo, ki nima od omenjene zadruge nobene koristi. — Pospesi naj se izdaje čitank, da bodo začetkom prihodnjega šolskega leta na razpolago.

Ob zaključitvi zborovanja izrazi tov. predsednik iskreno željo, da bi vse članstvo v počitnicah koristilo sebi v krepitev telesnih in duševnih sil, da bi šlo v novem šolskem letu na delo zopet s parolo: po prosveti k svobodi!

+ ZVEZA SLOV. UČITELJEV IN UČITELJIC NA ŠTAJERSKEM je imela v nedeljo, dne 16. julija v Mariboru svoje zadnje delegacijsko zborovanje, ki se ga je udeležilo lepo število učiteljstva iz bivše Štajerske in Koroške; zastopanih je bilo 13 društev po 23 odposlancih. Nekatera društva so poslala pismene izjave.

Poročila. V svojem pozdravnem govoru se spomni predsednik Rajšp smrti vlezaslužnega organizatorja slov. šolstva Nerata, a tajnik v svojem poročilu ustanovnikov Zveze Strmškega in Gradiškega. Tajnik je podal kratko poročilo o nastanku in delovanju Zveze ter omenil važnost Zveze v boju za narodno šolstvo in učiteljstvo na Štajerskem. Blagajnik Gnus je podal poročilo o blagajniškem stanju. Vse premoženje je v delnicah (14 a 1000 K) za »Učit. zdraviliški dom« v Rogaški Slatini. Poročila so se vzela z odobravanjem na znanje ter se je poverilo učit. društvo v Mariboru, da pregleda račune.

Mariborska oblast in šolstvo. Na predlog odbora poda najprej tov. Gnus, pojasnilo glede svojega predloga pri širjem sosvetu povrj. UJU, a da se zadeva bolj razbistri, poda svoj tozadevni referat tov. Potočnik. Po daljši debati se sprejmeta sledeča predloga: 1. Kakor vsa druga uprava, naj se tudi šolska v Sloveniji razdeli v mariborsko in ljubljansko. V svrhu temeljitejšega poglobitve obče kulturnih zadev, kakor tudi lažjega razvoja narodnega šolstva, naj se združita po dve ali več šol. oblasti (n. pr. za Slovenijo ljubljanska in mariborska šol. oblast) v prosvetno direkcijo, ki je v vsakem oziru podrejena ministr. prosvete.

2. Šolske oblasti naj posvečajo posebno skrb obmejnemu šolstvu s tem, da gmotno podpirajo učiteljstvo, ki deluje v takih težkih razmerah in skrbe za vsestransko popolno opremo takih šol, ker uživajo obmejne šole repub. Avstrije že vse te udobnosti. Poverjeništvu UJU v Ljubljani se naproša, da stori potrebne korake v izvršitev teh zahtev.

Razpust Zveze. Predsednik prečita tozadevne dopise učiteljskih društev. Po daljši debati se sprejme sledeči predlog: Ker se »Zveza slov. učit. in učiteljic na Štajerskem« ne smatra več potrebnim, se razpusti ter se v slučaju potrebe ustanovi nova slična organizacija za mariborsko oblast. Premoženje, ki obstoji v delnicah »Učit. zdravil. doma v Rogaški Slatini«, se podari temu zavodu. — Na vprašanje, kaj je s knjižnico mariborskih učiteljskihnikov, ki je glasom listine od 27. decembra 1912 last »Zveze«, se sklene prepustiti jo »Učit. društvu za Maribor in bližnjo okolico«, ki stopi v nadaljne stike z učiteljskimi. — S tem se zaključijo zborovanje ter mirno, smoteno in plodnosno delovanje Zveze.

ZAHVALA.

V težkih urah bolezn in smrti mojega ljubljenelega soproga mi ni bilo mogoče izreči posameznikom zahvale. Tovariši, ki ste s tolažilno besedo prihiteli k njegovi postelji in mu lajšali udarce neizprosne usode — srčna Vam hvala! Naj Vam bo v zavest, kako hvaležen Vam je bil pokojnik.

Iskrena hvala vsem, ki ste ga spremljali na zadnji poti, osobito tovarišem iz Ljubljane, gg. nadzorniku And. Škulju, tov. Grčarju, Ambrožiču, tovarišem in tovarišicam iz Radeč, Mokronoga, Št. Janža, Mirne, Trebelnega, Šmarjete itd., sokolskim in pevskim društvom. Srčna hvala g. nadučitelju Bercetu za ganljiv poslovilen govor, darovalcem vencev in cvetja.

Delo poživljaj njegov spomin!

V Tržišču, dne 3. avgusta 1922.

Julija Klanšek - Prijateljčeva.

Nove knjige in druge publikacije.

— kpl Nikola Radojčić, prof. univerze v Ljubljani: »Delo dijaštva za narod«. Predavanje v Udruženju jugoslov. akad. omladine iz anektiranega ozemlja. Založba »Jug.«, Pred Škofijo v Ljubljani. Tiskala »Sava« v Kranju. Učiteljstvu, ki se bavi z vprašanjem narodno-prosvetovnega dela, zelo toplo priporočamo in opozarjamo na našo tozadevno oceno.

— kpl Alemka, roman. Spisala Ema Božičević. Delo je z eno besedo rečeno vžitek vseh zaljubljenih duš. Cena znaša Din 4, in se dobiva v vsaki knjigarni ali pri založniku Josipu Miličiču, Maribor, Ruška cesta 45. Od prodaje tega romana je namenjen znaten del »Jugoslovanski Matici« in listu »Jugoslovanski Pomorac«.

Odgovorni urednik: Franc Štrukelj. Last in zal. UJU — poverjen. Ljubljana. Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

KNJIGARNA

„UČITELJSKE TISKARNE“

LJUBLJANA, FRANČIŠKANSKA UL. 6.

priporoča

svojo zalogo slovenskih znanstvenih leposlovnih in mladinskih spisov za javne in šolske knjižnice in knjige za srednje in ljudske šole.

Zaloga šolskih zvezkov lastnega izdelka, vsakovrstnega papirja, šolskih in pisarniških potrebščin po zmernih cenah.

Slike regenta Aleksandra in kipe Simona Jenka!

RISANKE

iz finega risalnega papirja 8 listov, z lepim ovitkom a Din 1'50.

razprodaja

Učiteljska tiskarna

v Ljubljani.

Pri večjem naročilu popust!

Išče se k trem otrokom v majhnem mestu

domača učiteljica.

Dobra, popolna oskrba v hiši, plača po dogovoru. Mesto bi bilo primerno za ne prestaro umirovljenko. Natančna navodila daje Janez Reich, nadučitelj v p., Strnišče pri Ptuj.